

حاشا لله
يا حمزة بن عبد
مطلب

دانشگاه بیرجند

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه روان‌شناسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی با گرایش تربیتی

اثربخشی غنی‌سازی ازدواج مبتنی بر طرح تایم بر تعارض، دلزدگی،
صمیمیت زناشویی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان زن متأهل بیرجند

استاد راهنما

دکتر محسن خورشیدزاده

استاد مشاور

دکتر محمدحسین سالاری‌فر

پژوهشگر

سارا اسعدزاده

تابستان ۱۳۹۲

تقدیم

تقدیم به همه کسانی که محظ اسی بعد انسانی و وجدانی خود را فراموش نمی کنند

و

بر آستان کران سنگ انسانیت سرفرودمی آورند و انسان را با همه تفاوت هایش

ارج می نهند.

باساس از اولین معلمان زندگیم

پدر فداکارم

که چشمان پر امیدش معنا بخش، هستی ام است.

مادر دوست داشتنی ام

که نیمی از وجودش ایثار و نیمی دیگر عشق است.

خواهر و برادران مهربانم

که روشنی رویشان سرمایه های جاودان زندگی من است.

باشکرم از اساتید بزرگوارم که در دو سال اخیر افتخار شاگردیشان را داشتم

سرکار خانم دکتر اسکو مقدم و جناب آقایان: دکتر آیتی، دکتر عسکری، دکتر زنگویی و دکتر پاکدامن.

آقای دکتر خورشیدزاده که همواره در کنارم بودند و بارها بنمودهای ارزنده خود مرا مورد لطف خویش قرار دادند.

آقای دکتر سالاری که با دقت نظر در رفع نواقص این پژوهش مخصوصاً در مباحث آماری نهایت راهنمایی را نمودند.

آقای دکتر اسدی یونسی که داور این پژوهش را پذیرفتند و در جهت بهبود این پایان نامه مرایاری نمودند.

خالصانه ترین تشکرات قلبی خود را به آقای دکتر خاسان تقدیم می نمایم که علاوه بر قبول داور این پژوهش، طی این

دو سال گروه ما را از هر گونه کجک معنوی و حمایت فکری بهره مند ساختند و بیچگونه تلاشی را در این مسیر دریغ نفرمودند.

فهرست مطالب

۱	فصل اول کلیات پژوهش
۱-۱	مقدمه
۲-۱	بیان مسئله
۳-۱	اهمیت و ضرورت انجام پژوهش
۴-۱	هدف پژوهش
۵-۱	فرضیه‌های پژوهش
۶-۱	تعاریف نظری و عملیاتی مفاهیم
۶-۱-۱	اثربخشی
۶-۱-۲	غنی‌سازی ازدواج
۶-۱-۳	طرح تایم
۶-۱-۴	تعارض زناشویی
۶-۱-۵	دلزدگی زناشویی
۶-۱-۶	صمیمیت زناشویی
۶-۱-۷	پیشرفت تحصیلی
۷-۱	خلاصه و نتیجه‌گیری
۱۲	فصل دوم مبانی نظری و پیشینه پژوهش
۱-۲	مقدمه
۲-۲	مبانی نظری در خصوص ارتباط زناشویی
۱-۲-۲	تعریف ازدواج
۲-۲-۲	تعریف ارتباط زناشویی
۳-۲-۲	عوامل دخیل در کاهش رضایت از رابطه‌ی زناشویی
۳-۲	مبانی نظری در خصوص تعارض زناشویی (کارکرد خانواده)
۱-۳-۲	حوزه‌های بروز تعارض و ابعاد آسیب‌پذیر تعارض در روابط زناشویی
۲-۳-۲	تأثیر بروز تعارض در روابط زناشویی
۴-۲	مبانی نظری در خصوص دلزدگی زناشویی
۱-۴-۲	چگونگی پدیدآیی و تحول دلزدگی
۲-۴-۲	علائم دلزدگی
۳-۴-۲	تفاوت دلزدگی و فرسودگی زناشویی
۴-۴-۲	مبانی نظری دلزدگی
۱-۴-۴-۲	دلزدگی زناشویی از دیدگاه اصالت وجودی و روان‌تحلیلی
۲-۴-۴-۲	دلزدگی زناشویی از دیدگاه معنادرمانی
۳-۴-۴-۲	دلزدگی بر اساس سایر دیدگاه‌ها

۲۵ ۵-۴-۲ متغیرهایی که سبب تشدید دزدگی می‌شوند
۲۶ ۶-۴-۲ استرس و دزدگی زناشویی
۲۷ ۷-۴-۲ دزدگی شغلی و دزدگی زناشویی
۲۷ ۸-۴-۲ وظایف والدینی و دزدگی زناشویی
۲۷ ۹-۴-۲ دزدگی زناشویی و سال‌های ازدواج
۲۸ ۱۰-۴-۲ تفاوت روند طبیعی زندگی زناشویی و دزدگی زناشویی
۲۹ ۱۱-۴-۲ متغیرهایی که از دزدگی پیشگیری می‌کنند
۳۰ ۱۲-۴-۲ راه‌های جلوگیری از دزدگی زناشویی
۳۲ ۵-۲ مبانی نظری در خصوص صمیمیت زناشویی
۳۳ ۱-۵-۲ پیشینه تاریخی صمیمیت
۳۴ ۲-۵-۲ تعریف صمیمیت
۳۸ ۳-۵-۲ مؤلفه‌های صمیمیت
۳۹ ۴-۵-۲ نقش صمیمیت در روابط زناشویی
۴۰ ۵-۵-۲ نظریه‌های رشد در ارتباط با صمیمیت
۴۲ ۶-۵-۲ رشد صمیمیت و دلبستگی کودک
۴۲ ۷-۵-۲ تفاوت جنسیتی در صمیمیت
۴۳ ۸-۵-۲ جنبه‌های زیست‌شناختی صمیمیت
۴۳ ۹-۵-۲ صمیمیت و بدن
۴۳ ۱۰-۵-۲ سروتونین و صمیمیت
۴۵ ۶-۲ مبانی نظری در خصوص برنامه درمانی غنی‌سازی زندگی زناشویی
۴۵ ۱-۶-۲ تعریف غنی‌سازی ازدواج
۴۶ ۲-۶-۲ غنی‌سازی ازدواج: رویکردی پیشگیرانه در بهبود روابط زناشویی
۴۶ ۳-۶-۲ فواید برنامه‌های غنی‌سازی ازدواج
۴۷ ۴-۶-۲ انواع رویکردهای غنی‌سازی ازدواج
۵۰ ۵-۶-۲ الگوی تایم: آموزش در جهت بهبود رابطه‌ی زناشویی
۵۲ ۶-۶-۲ مهارت‌هایی که برنامه‌های غنی‌سازی آموزش می‌دهند
۵۴ ۷-۲ مبانی نظری در خصوص پیشرفت تحصیلی
۵۴ ۱-۷-۲ تعریف پیشرفت تحصیلی
۵۵ ۲-۷-۲ عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی
۵۵ ۸-۲ یافته‌های پژوهشی داخلی و خارجی در خصوص موضوع
۶۱ ۹-۲ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۶۲ فصل سوم روش‌شناسی پژوهش
۶۳ ۱-۳ مقدمه
۶۳ ۲-۳ روش پژوهش
۶۳ ۳-۳ جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

۶۳معیارهای شمول ۱-۳-۳
۶۴معیارهای عدم شمول ۲-۳-۳
۶۴ابزار گردآوری داده‌ها ۴-۳
۶۴خرده مقیاس تعارض از مقیاس کارکردهای روان‌شناختی خانواده ایرانی (IFPFS) ۱-۴-۳
۶۵مقیاس دلزدگی زناشویی (CBM) ۲-۴-۳
۶۵مقیاس صمیمیت زناشویی ۳-۴-۳
۶۶پیشرفت تحصیلی ۴-۴-۳
۶۶فرآیند اجرای پژوهش ۵-۳
۶۷شرح جلسات برنامه TIME ۶-۳
۷۱	فصل چهارم تجزیه و تحلیل نتایج
۷۲مقدمه ۱-۴
۷۲داده‌های توصیفی ۲-۴
۷۶آزمون فرضیه‌های تحقیق
۹۱خلاصه و جمع‌بندی ۵-۴
۹۲	فصل پنجم بحث و نتیجه‌گیری
۹۳مقدمه ۱-۵
۹۳خلاصه و تحلیلی از نتایج توصیفی ۲-۵
۹۳پیوند سه مولفه‌ی تعارض، دلزدگی و صمیمیت زناشویی ۳-۵
۹۴تیین نتایج ۴-۵
۱۰۳جمع‌بندی ۵-۵
۱۰۴محدودیت‌های پژوهش ۶-۵
۱۰۵پیشنهاد‌های پژوهشی ۷-۵
۱۰۵پیشنهاد‌های کاربردی ۸-۵
۱۰۶	منابع فارسی
۱۱۰	منابع انگلیسی
۱۱۶	پیوست‌ها

فهرست جداول

۱۶		جدول ۱-۲: ویژگی‌های خانواده سالم.....
۲۳		جدول ۲-۲: رویدادهای مهم و موثر در شروع دلزدگی.....
۶۳		جدول ۱-۳: نمودار طرح پژوهش.....
۷۲		جدول ۱-۴: توزیع فراوانی گروه آزمایش بر حسب سن.....
۷۳		جدول ۲-۴: توزیع فراوانی گروه کنترل بر حسب سن.....
۷۳		جدول ۳-۴: توزیع فراوانی گروه آزمایش بر حسب مدت زمان ازدواج.....
۷۴		جدول ۴-۴: توزیع فراوانی گروه کنترل بر حسب مدت زمان ازدواج.....
۷۴		جدول ۵-۴: توزیع فراوانی گروه آزمایش بر حسب تعداد فرزند.....
۷۵		جدول ۶-۴: توزیع فراوانی گروه کنترل بر حسب تعداد فرزند.....
۷۵		جدول ۷-۴: توزیع فراوانی گروه آزمایش بر حسب میزان تحصیلات.....
۷۵		جدول ۸-۴: توزیع فراوانی گروه کنترل بر حسب میزان تحصیلات.....
۷۶		جدول ۹-۴: نتایج آزمون کرویت ماچلی در مورد همگنی واریانس‌ها.....
۷۶		جدول ۱۰-۴: خلاصه تحلیل واریانس دو عاملی برای اندازه‌گیری مکرر بر روی عامل B (تعارض).....
۷۸		جدول ۱۱-۴: خلاصه تحلیل واریانس اثر ساده عامل B (تعارض) بر عامل A (گروه).....
۷۸		جدول ۱۲-۴: میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های تعارض گروه آزمایش و کنترل.....
۷۹		جدول ۱۳-۴: آزمون مربوط به میانگین‌های گروه آزمایش.....
۸۰		جدول ۱۴-۴: اندازه اثر آموزش طرح تایم بر تعارض زناشویی گروه آزمایش.....
۸۱		جدول ۱۵-۴: نتایج آزمون کرویت ماچلی در مورد همگنی واریانس‌ها.....
۸۱		جدول ۱۶-۴: خلاصه تحلیل واریانس دو عاملی برای اندازه‌گیری مکرر بر روی عامل B (دلزدگی).....
۸۲		جدول ۱۷-۴: خلاصه تحلیل واریانس اثر ساده عامل B (دلزدگی) بر عامل A (گروه).....
۸۳		جدول ۱۸-۴: میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های دلزدگی گروه آزمایش و کنترل.....
۸۳		جدول ۱۹-۴: آزمون مربوط به میانگین‌های گروه آزمایش.....
۸۴		جدول ۲۰-۴: اندازه اثر آموزش طرح تایم بر دلزدگی زناشویی گروه آزمایش.....
۸۵		جدول ۲۱-۴: نتایج آزمون کرویت ماچلی در مورد همگنی واریانس‌ها.....
۸۵		جدول ۲۲-۴: خلاصه تحلیل واریانس نمره‌های صمیمیت زناشویی در دو گروه آزمایش و کنترل.....
۸۶		جدول ۲۳-۴: خلاصه تحلیل واریانس اثر ساده عامل B (صمیمیت) بر عامل A (گروه).....
۸۷		جدول ۲۴-۴: میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های دلزدگی گروه کنترل و آزمایش.....
۸۷		جدول ۲۵-۴: آزمون مربوط به میانگین‌های گروه آزمایش.....
۸۸		جدول ۲۶-۴: اندازه اثر آموزش طرح تایم بر صمیمیت زناشویی گروه آزمایش.....
۸۸		جدول ۲۷-۴: آزمون معناداری تفاوت بین پیش آزمون و پس آزمون دو گروه آزمایش و کنترل.....
۸۹		جدول ۲۸-۴: نتایج آزمون کرویت ماچلی در مورد همگنی واریانس‌ها.....
۸۹		جدول ۲۹-۴: خلاصه تحلیل واریانس نمره‌های طرح تایم در گروه آزمایش.....
۹۰		جدول ۳۰-۴: میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های خودارزیابی زناشویی گروه آزمایش.....
۹۰		جدول ۳۱-۴: آزمون مربوط به میانگین‌های گروه آزمایش.....

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴: میانگین نمره‌های تعارض در دو گروه آزمایش و کنترل..... ۷۷
- نمودار ۲-۴: میانگین‌های نمره‌های دلزدگی در دو گروه آزمایش و کنترل..... ۸۲
- نمودار ۳-۴: میانگین نمره‌های صمیمیت زناشویی در دو گروه آزمایش و کنترل..... ۸۶
- نمودار ۴-۴: میانگین نمره‌های طرح تایم در گروه آزمایش..... ۹۰

چکیده

خانواده به عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی، سهم به‌سزایی در سلامت جامعه بر عهده دارد و از آنجایی که ازدواج اولین قدم در تشکیل خانواده به شمار می‌رود، بسیار حائز اهمیت است. با توجه به نرخ روز افزون جدایی‌ها، فراگیری مهارت‌های لازم برای شروع و حفظ رابطه زناشویی بیش از پیش مورد توجه روان‌شناسان و جامعه‌شناسان قرار گرفته است. از این‌رو، هدف اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر آموزش غنی‌سازی ازدواج بر کاهش تعارض، دلزدگی، افزایش صمیمیت زناشویی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان زن متأهل است. روش پژوهش شبه تجربی و طرح مورد استفاده دو گروه ناهمسان با پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری ۴۵ روزه است. گروه نمونه شامل ۳۲ زن متأهل بودند که به صورت داوطلبانه در پژوهش شرکت و به طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل (هر گروه ۱۶ نفر) جایابی شدند. هر دو گروه، طی سه مرحله آزمون‌گیری، با پرسشنامه‌های کارکردهای روان‌شناختی خانواده‌کیمیایی (خرده‌مقیاس تعارض)، دلزدگی زناشویی پاینز و صمیمیت زناشویی واکر و تامپسون ارزیابی شدند. به منظور سنجش پیشرفت تحصیلی، معدل شرکت‌کنندگان در سال ۹۱-۹۲ لحاظ شد. داده‌های به‌دست آمده با روش اندازه‌گیری مکرر و آزمون تی تفاضل تحلیل شد. یافته‌های این پژوهش، نشان‌دهنده تفاوت معنادار بین دو گروه آزمایش و کنترل در سه متغیر زناشویی است. به بیان دیگر، اثر آموزش بر تعارض، دلزدگی و صمیمیت زناشویی معنادار است، این در حالی است که آموزش بر پیشرفت تحصیلی تأثیر معناداری نداشته است. در نتیجه می‌توان گفت، آموزش برنامه غنی‌سازی ازدواج مبتنی بر طرح تایم در کاهش تعارض و دلزدگی و افزایش صمیمیت زناشویی سودمند است.

واژگان کلیدی: غنی‌سازی ازدواج، تعارض، دلزدگی، صمیمیت، پیشرفت تحصیلی.

فصل اول:

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

خانواده، اصلی‌ترین هسته هر جامعه و کانون حفظ سلامت روان است و نقش مهمی در شکل‌گیری فرزندان یعنی پدران و مادران آینده جامعه دارد. در واقع، هر خانواده را باید خشت بنای جامعه، کانون اصلی سنت‌ها، ارزش‌های والا و مورد احترام، شالوده مستحکم مناسبات پایدار اجتماعی و روابط خویشاوندی، مبدأ بروز و ظهور عواطف انسانی و کانون صمیمانه‌ترین روابط بین‌فردی، مهد پرورش فکر و اندیشه و اخلاق و تعالی روح انسان، به حساب آورد (بارکر^۱، ۱۳۸۲).

دستیابی به جامعه سالم آشکارا در گرو سلامت خانواده و تحقق خانواده سالم، مشروط به برخورداری افراد آن از سلامت روانی و برقراری روابط مطلوب با یکدیگر است. از این رو سالم‌سازی روابط اعضای خانواده بی‌شک، تأثیر مثبتی را در جامعه به دنبال خواهد داشت (برنشتاین و برنشتاین^۲، ۱۳۸۰). به بیان دیگر، خانواده سالم، افراد سالم تحویل اجتماع می‌دهد و خانواده ناسالم، موجب بروز مسائل فراوانی در جامعه می‌شود. بنابراین اگر در جهت بهبود و پیشرفت خانواده تلاشی صورت نگیرد، مشکلات اجتماعی روز به روز بیشتر می‌شود (ستیر^۳، ۱۳۷۴).

یکی از جوانب بسیار مهم یک نظام زناشویی رضایتی است که همسران در ازدواج تجربه می‌کنند (تانی گوچی، فریمن، تیلور و مالکرن^۴، ۲۰۰۶). آمار طلاق که معتبرترین شاخص آشفتگی زناشویی است، نشانگر آن است که رضایت زناشویی به آسانی قابل دستیابی نیست (رزن گراندن، مایرز و هتی^۵، ۲۰۰۴)؛ چه از یکسو در همان هفته‌ها و ماه‌های اول ازدواج، عدم توافق‌های جدی ایجاد می‌گردد که چنانچه حل نگردند، می‌توانند رضایت و ثبات رابطه را تهدید کنند (تالمن و هسیا^۶، ۲۰۰۴) و از سوی دیگر صرف‌نظر از همه ازدواج‌هایی که به طلاق ختم می‌گردند، بسیاری از ازدواج‌های ناموفق نیز وجود دارند که همسران به دلایل گوناگون طلاق نمی‌گیرند (گریف و مالهرب^۷، ۲۰۰۱).

از این رو افزایش تفاهم زناشویی و مساعدسازی محیط خانوادگی، به عنوان یکی از اقدامات سلامت روان ملاحظه می‌گردد (ستیر، ۱۹۸۹، به نقل از عدالتی شاطری، ۱۳۸۸). با توجه به آمار گزارش شده، روشن است که عواقب اقتصادی و پیامدهای عاطفی طلاق امری اجتناب‌ناپذیر است. همچنین مشکلات زناشویی با کاهش بهره‌وری شغلی (بلکسان و بارت^۸، ۲۰۰۵)، بروز مشکلات جسمانی و روانی و ضعف عملکرد سیستم ایمنی (رابلس و کیکالت-گلاسر^۹، ۲۰۰۳) رابطه دارد.

1. Barker

2. Bernstein & Bernstein

3. Satir

4. Taniguchi, Freeman, Taylor & Malcarne

5. Rosen-Grandon, Myers & Hattie

6. Tallman & Hsiao

7. Greeff & Malherbe

8. Blekesaune & Barrett

9. Robles & Kiecolt-Glasser

با توجه به تصویر ارائه شده از زوجین آشفته، ضرورت دارد مداخلاتی انجام گیرد تا از یکسو عواملی که منجر به کاهش رضایت زناشویی و صمیمیت^۱ زوجین می‌گردد، کاهش یابد و از سوی دیگر بوسیله برنامه‌های پیشگیرانه، عملکرد کارآمد و مؤثر در زوجین و خانواده‌ها تقویت گردد. مطالعات نشان می‌دهد که رویکردهای پیشگیرانه برای جلوگیری از بروز مشکلات زناشویی در بلندمدت بسیار مؤثر و مقرون به صرفه می‌باشند (باکوم، هالوگ، اتکینز، انگل و تورمایر^۲، ۲۰۰۶؛ کورنلیوس، آلسی و شوری^۳، ۲۰۰۷؛ به نقل از هالفورد، لیزیو، ویلسون و اچیپنتی^۴، ۲۰۰۷).

۱-۲ بیان مسئله

مهم‌ترین نهاد اجتماعی، خانواده است. به عبارت دیگر این واحد به ظاهر کوچک اجتماعی از ارکان عمده و نهادهای اصلی هر جامعه به شمار می‌رود (سیف، ۱۳۶۸) و شاخص‌ترین زیر منظومه که منجر به استحکام و پایداری ساختار خانواده می‌شود زیر منظومه زن و شوهر است (مینوچین^۵، ۱۳۷۵). از آنجایی که خانواده و جامعه تأثیری متقابل بر یکدیگر دارند، کیفیت زندگی خانوادگی پایه‌ای به سوی خوب بودن جامعه است. استواری خانواده تأثیری نافذ بر بهزیستی روان‌شناختی، جسمانی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی فرزندان و والدین دارد (هالوگ^۶، ۲۰۱۰). تشکیل خانواده با پیوندی به نام ازدواج که مهم‌ترین رسم اجتماعی است، محقق می‌شود.

ازدواج و تشکیل زندگی از جمله ارزش‌های انسانی است که در طول تاریخ نزد ملل و فرهنگ‌های مختلف از اهمیت فراوانی برخوردار بوده است. در تعریف ازدواج، کارلسون^۷ بر کنش متقابل بین زن و مرد تحت شرایط قانونی تأکید می‌کند (ساروخانی، ۱۳۷۰). با مروری بر تمامی تعاریف ازدواج در می‌یابیم دو عنصر مشترک و اصلی در تعریف این پیوند موجود است: این دو عنصر شامل امکان برقراری روابط جنسی بین زن و مرد و پذیرش قانونی از طرف جامعه می‌باشد (طالب، ۱۳۷۸). ازدواج موفق دارای این عناصر می‌باشد: تعهد زوجین، رضایت زناشویی، ارتباط موثر، حل تعارض^۸، نداشتن خشونت خانوادگی، صداقت و وفاداری، تعامل با یکدیگر، حمایت هیجانی یا صمیمیت، تعهد نسبت به فرزندان و وضعیت تأهل مستمر یا مشروع (مور^۹، ۲۰۰۴؛ به نقل از برادرسن و دانکن^{۱۰}، ۲۰۰۴).

در سال‌های اخیر احساس امنیت، آرامش و روابط صمیمانه میان زن و مرد به سستی گراییده و قانون خانواده دستخوش فرایندهای ناخوشایندی شده است. طبق آخرین آمارها، بیش از ۹۰ درصد مردم جهان، حداقل یک بار در طول عمر خود ازدواج می‌کنند، اما متأسفانه بیش از ۵۰٪ آن‌ها، حداکثر پس از ۳ سال طلاق می‌گیرند. این واقعیت،

¹. Intimacy

². Baucom, Hahlweg, Atkins, Engl & Thurmaier

³. Cornelius, Alessi & Shorey

⁴. Halford, Lizzio, Wilson & Occhipinti

⁵. Minuchin

⁶. Hahlwege

⁷. Carelson

⁸. Conflict

⁹. Moore

¹⁰. Brotherson & Duncan

به این دلیل است که زوجها آمادگی لازم برای حل چالش‌های زندگی زناشویی را پیدا نکرده‌اند (اولسون، اولسون و دفرین^۱، ۱۳۸۸).

نکته قابل توجه اینجاست که اختلاف‌نظر در هر زندگی زناشویی پیش می‌آید؛ مهم، چگونگی برداشت و برخورد زوجین در برابر این چالش‌هاست. به عبارت دیگر نارضایتی از زندگی زناشویی، پدیده‌ای است که در تمام ازدواج‌ها در برهه‌ای از زمان ممکن است اتفاق بیفتد. به اعتقاد مارکمن^۲ و هالوگ اغلب افرادی که ازدواج می‌کنند در آغاز زندگی دارای سطح بالایی از رضایت هستند (۱۹۹۳؛ به نقل از هالفورد، ۱۳۸۴)، اما در کنار افت تدریجی که با گذشت زمان در رضایتمندی زناشویی رخ می‌دهد در همان ماه‌های اول ازدواج مشکلات جدی رخ می‌دهد که اگر حل نشود، رضایت و ثبات رابطه‌ی زناشویی را تهدید می‌کند (تالمن و هسیا، ۲۰۰۴). بونگرنو^۳ معتقد است اختلافات زوج‌های مراجعه‌کننده به کلینیک بطور میانگین از ۶ سال قبل از مراجعه شروع می‌شود (۱۹۹۲؛ نقل در کانینگام^۴، ۲۰۰۳).

طلاق یکی از پیامدهای اختلاف زناشویی و یکی از پر استرس‌ترین وقایع زندگی محسوب می‌شود که با اختلال‌های جسمی و روانی در ارتباط است (کریستینسن و هیوی^۵، ۱۹۹۹). با توجه به آن که بروز تعارض زناشویی یکی از مقدمات جدایی و طلاق محسوب می‌شود و اگر این مسأله به‌گونه‌ای حل و کنترل نشود ازدواج، به جدایی ختم می‌شود، روان‌شناسان باید در صدد پیشگیری آن برآیند. از نظر گلاسر^۶، تعارض زناشویی ناشی از ناهماهنگی زن و شوهر در نوع نیازها و روش ارضای آن، خودمحوری، اختلاف در خواسته‌ها، طرحواره‌های رفتاری و رفتار غیرمسئولانه نسبت به ارتباط زناشویی و ازدواج است (۲۰۰۰؛ به نقل از قربانی، ۱۳۸۴). تعارض در هر رابطه نزدیکی اجتناب‌ناپذیر است. بعضی از زوجین تعارض خود را به شکل بارز و مستقیم و بعضی دیگر تعارض‌شان را سرکوب می‌کنند و به شکل پنهانی بروز می‌دهند (ویکس و تریت^۷، ۲۰۰۱؛ به نقل از قربانی، ۱۳۸۴). در واقع تعارض زناشویی، پدیده‌ای است که اغلب زن و شوهرها از آن شکایت دارند. تعارض در روابط زناشویی زمانی اتفاق می‌افتد که زن و شوهر در حیطه‌ی همکاری و تصمیم‌گیری درجات متفاوتی از استقلال و همبستگی داشته باشند (کالیان و سیوگوک^۸، ۲۰۰۹).

تعارض بین زن و شوهر موجب الگوهای ارتباطی مخرب می‌شود و صمیمیت خانواده را کم‌رنگ می‌کند. با حاکم شدن چنین جوّی در خانه، امکان ایجاد دلزدگی زناشویی^۹ احتمالاً بیشتر می‌شود. دلزدگی با فروپاشی رابطه و با رشد آگاهی و توجه به چیزهایی که به اندازه‌ی گذشته خوشایند نیستند، شروع می‌شود و اگر در این مرحله کاری

1. Olson, Olson & Defrain

2. Markman

3. Buongiorno

4. Cunningham

5. Christensen & Heavey

6. Glasser

7. Weeks & Treat

8. Callian & Siewgeok

9. Marital disenchantment

برای جلوگیری از پیشرفت این روند صورت نگیرد، همه چیز از مرحله بد به بدتر می‌رسد (پاینز^۱، ۱۳۸۱). ملامد، شیروم، توکر، برلینر و شاپیرا^۲ (۲۰۰۶) نیز در پژوهش‌های خود نشان دادند که دلزدگی زناشویی با سلامت روانی و جسمی رابطه معناداری دارد. بنابراین، به‌وجود آمدن تعارض و به دنبال آن دلزدگی زناشویی، طبیعتاً بر میزان رضایت زوجین تأثیرگذار است.

از جمله عوامل مؤثر بر رضایت زناشویی صمیمیت موجود بین زوجین است. صمیمیت در ازدواج با ارزش زیرا تعهد زوجها را نسبت به ثبات ارتباط محکم می‌کند و به‌طور مثبتی با سازگاری و رضایت زناشویی همراه (اعتمادی، نوایی نژاد، احمدی و فرزاد، ۱۳۸۵). ایکرت^۳ (۲۰۰۹) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه بین صمیمیت، انرژی روانی، نشانگان افسردگی و رضایت زناشویی پرداخت. او نشان داد صمیمیت رابطه‌ای مثبت با رضایتمندی زوجین دارد. ارتباط خوب اولین و مهم‌ترین گام در برقراری صمیمیت و تشکیل خانواده‌ای گرم است. نولر و گاتری^۴ (۱۹۸۹؛ به نقل از محمودی مرادی، شفیع آبادی و سودانی، ۱۳۸۷) معتقدند که ارتباط در ازدواج مهم است، زیرا روابط اساس زندگی زناشویی است. طی تحقیقاتی که استراسلی^۵ و مارکمن (۱۹۹۰) انجام دادند مشخص شد که مشکلات زناشویی که در مراحل اولیه ازدواج ایجاد می‌شود با افزایش مشکلات ارتباطی، صمیمیت و مدیریت تعارض مشخص می‌شوند.

ازدواج و رابطه‌ی زناشویی بر حوزه‌های مختلف زندگی تأثیر می‌گذارد. از جمله این حوزه‌ها می‌توان به پیشرفت یا افت تحصیلی اشاره کرد. نیلچیان (۱۳۷۸) و دیباچی، امامی‌پور و محمودی (۱۳۸۸) در پژوهش خود نشان دادند که رضایت زناشویی مادر می‌تواند پیش‌بینی‌کننده قابل قبولی در پیشرفت تحصیلی فرزند باشد. از آنجایی که بین مؤلفه‌ی رضایتمندی زناشویی والد و پیشرفت تحصیلی فرزند رابطه مثبت وجود دارد، می‌توان ارتباط مؤلفه‌های زناشویی را در گروه متأهلین دانشجو با پیشرفت تحصیلی خودشان سنجید. در واقع، ازدواج هم می‌تواند هم‌چون پرتگاهی منجر به سقوط فرد شود و یا هم‌چون پلی، صعود فرد را به ارمغان آورد. در نتیجه‌ی پهنه وسیع آثار مخرب ازدواج ناموفق و آثار مطلوب ازدواج رضایت‌بخش بر سلامت فرد و جامعه، اخیراً محققان و زوج‌درمانگران توجه خود را معطوف به این حوزه نمودند.

محققین بسیاری معتقدند احتمال این که یک زوج تازه ازدواج کرده با چند الگوی رفتاری مخرب، بتوانند با مهارت‌هایی که در برنامه‌های پیش‌گیرانه آموزش داده می‌شود، ارتباطشان را حفظ کنند، بیشتر از زوجی است که سال‌ها در الگوهای منفی ارتباطی پیچیده شده و اکنون می‌خواهند با کمک زوج‌درمانی سنتی رابطه‌شان را ترمیم کنند (گاتمن^۶، ۱۹۹۴؛ به نقل از کانینگام، ۲۰۰۳). لذا، لازمه‌ی یک ازدواج شاد، دانستن مهارت‌های ارتباطی مؤثر است تا زوجین بدانند چگونه با هم بحث کنند و اختلاف‌نظرها را حل و فصل کنند (اولسون و

1. Pines

2. Melamed, Shirom, Toker, Berliner & Shapira

3. Eckert

4. Noller & Guthrie

5. Storaasli

6. Gottman

همکاران، ۱۹۹۸). زوجها در فاصله‌ی زمانی شروع مشکل تا مراجعه به درمانگر، فشارهای عاطفی و تنش‌های بسیاری را تجربه می‌کنند که با مداخله پیشگیرانه می‌تواند تا حد زیادی کاهش یابد (فرانکل^۱ و مارکمن، ۱۹۹۷). از این‌رو مراجعه به زوج درمانگران در ابتدایی که زوجین احساس نیاز به کمک متخصص می‌کنند می‌تواند چالش رابطه را به فرصتی برای ایجاد رابطه‌ای لذت‌بخش‌تر تبدیل کند.

احساس نیاز به رویکردهای پیش‌گیرانه در محققین خانواده از یک سو و گسترش رویکردهای پیش‌گیرانه در علوم رفتاری از سوی دیگر، به ایجاد روش‌های متعددی برای ایمن‌سازی زوجها در برابر افت رضایتمندی زناشویی انجامیده است. یکی از برنامه‌های پیش‌گیرانه از بروز نارضایتی زناشویی که طی چند دهه‌ی اخیر کاربرد گسترده‌ای داشته، برنامه‌های غنی‌سازی ازدواج^۲ است. غنی‌سازی ازدواج، رویکردی است آموزشی برای بهبود روابط زوجها و هدف آن کمک به زوجها برای آگاهی از خودشان و همسرشان، کاوش احساسات و افکار همسرشان، گسترش همدلی، صمیمیت، رشد ارتباط مؤثر و مهارت‌های حل مسئله است (بولینگ، هیل و جنسیس^۳، ۲۰۰۵). از آنجایی که اغلب اختلافات زناشویی ریشه در الگوهای رفتاری و شناختی زوجین دارد و این الگوها از طریق آموزش مهارت‌های ارتباطی قابل یادگیری است، روش‌های غنی‌سازی زندگی تمرکز خود را بر آموزش مهارت‌های همدلی، بازشناسی و حل مشکلات، مدیریت شرم و همیاری، گفت‌وگو و هم‌نشینی، مهارت‌های گوش دادن و مدیریت خشم و تعارض، مهارت‌های ارتباط جنسی، مدیریت اقتصادی، یادگیری تغییر و تقویت همسر، بنا کردن صداقت و احترام نسبت به همسر، مهارت‌های ارتباطی زندگی‌بخش، فعالیت‌های اوقات فراغت، عقاید مذهبی، انتظارات زناشویی، روابط با فرزندان و دوستان، یادگیری رفتار جرأت‌ورزانه و کنترل هیجانات نهاده است.

تا کنون، جنبش غنی‌سازی ازدواج، سهم بزرگی را در رشد و بالندگی میلیون‌ها زوج به خود اختصاص داده است. اگرچه برنامه‌های غنی‌سازی ممکن است در شکل ظاهری و حیطه‌های آن‌ها متفاوت باشند اما در هر حال، هدف همه‌ی آن‌ها تقویت رابطه، ایجاد مهارت‌های بین‌فردی و پیشگیری از آشفتگی ازدواج است. برنامه کاربرد عملی مهارت‌های روابط صمیمانه، برنامه پیشبرد رابطه، روبرویی زناشویی در آخر هفته، برنامه آموزشی برای زندگی در کنار هم، برنامه غنی‌سازی دینک مایر^۴ و کارلسون، برنامه آموزش صمیمیت زوجین، برنامه آماده‌سازی ازدواج اولسون از جمله برنامه‌های معروف پربارسازی ازدواج هستند (عدالتی شاطری، ۱۳۸۸). نتایج تحقیقات بولینگ و همکارانش (۲۰۰۵)، که چندین برنامه غنی‌سازی ازدواج را پیگیری می‌کردند، اهمیت و اثربخشی این مداخلات را تأیید کرد. هم‌چنین مطالعات (باکوم و همکاران، ۲۰۰۶؛ کورنلیوس، آلسی و شوری^۵، ۲۰۰۷؛ به نقل از هالفورد و همکاران، ۲۰۰۷) نشان می‌دهد که رویکردهای پیشگیرانه برای جلوگیری از بروز مشکلات زناشویی در بلندمدت بسیار مؤثر و مقرون به صرفه هستند.

1. Fraenkel

2. Marriage Enrichment Programs

3. Bowling, Hill & Jencius

4. Dinkmeyer

5. Cornelius, Alessi & Shorey

یکی از پرکاربردترین برنامه‌های غنی‌سازی ازدواج، برنامه‌ای است که دینک مایر و کارلسون بر اساس نظریه آدلر، تحت عنوان وقت زندگی بهتر برای زن و شوهرها (¹TIME) ابداع کردند. در ایران عدالتی شاطری (۱۳۸۸) با اجرای طرح تایم، افزایش رضایتمندی زناشویی معناداری در گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه گزارش کرد. نتایج پژوهش منصوریان (۱۳۸۹) بر روی کاهش مشکل ارتباطی زوجین نشان می‌دهد از آموزش طرح تایم در کاهش مشکل‌های زوجین و توانمندسازی آن‌ها در جهت بهبود ارتباطشان می‌توان سود جست. از آنجایی که دو پژوهش قبلی تأثیر طرح تایم را بر رضایت زناشویی و بهبود روابط میان‌فردی سنجیدند، بررسی تأثیر این طرح بر روی سه مؤلفه‌ی تعارض، دلزدگی و صمیمیت زناشویی در اعطاء دید سیستمی نسبت به این رویکرد به ما کمک شایانی می‌کند. ماتسون، کریستینسون و اینگلند^۲ (۱۹۹۰) در پژوهشی مشابه با هدف بررسی تأثیر رویکرد تایم، اعلام کردند؛ با مقایسه پیش‌آزمون و پس‌آزمون تفاوت معناداری در نمرات پرسش‌نامه خودارزیابی زناشویی، ارتباط زناشویی و تطابق دو نفری وجود دارد.

از دلایل ارجحیت برنامه‌های غنی‌سازی آن است که شرکت در این برنامه‌ها مستلزم افزایش مسائل خصوصی زن و شوهر به‌ویژه در مقابل هم‌دیگر نیست و نیز از آن‌جا که بیان مشکلات زناشویی از سوی درمانگر منجر به ایجاد حس هم‌نوایی با دیگر زوجها از لحاظ شریک بودن در بسیاری از مشکلات زناشویی می‌شود، برنامه‌های غنی‌سازی ازدواج و تقویت رابطه از موفقیت بیشتر و بازگشت کمتر نسبت به سایر رویکردهای درمانی برخوردارند. با نظر به اهمیت موضوع ازدواج، اثرزبانبار و نرخ روز افزون طلاق، مداخله پیش‌گیرانه به جهت جلوگیری از فرسودگی زناشویی در سال‌های اول ازدواج ضروری به نظر می‌رسد. از طرف دیگر، به علت نقش پررنگ خانواده و روابط زناشویی در پیشرفت تحصیلی، سنجش متغیر پیشرفت تحصیلی در مدت زمان مداخله آموزشی ضرورت دارد. حال، با توجه به مبانی نظری و یافته‌های پژوهشی فوق، تحقیق حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال برخواهد آمد که آیا آموزش غنی‌سازی ازدواج مبتنی بر طرح تایم بر مؤلفه‌های زناشویی تعارض، دلزدگی، صمیمیت و مؤلفه آموزشی پیشرفت تحصیلی دانشجویان زن متأهل تأثیر دارد؟

۱-۳ اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

خانواده به عنوان کوچکترین زیر مجموعه جامعه و مهم‌ترین و اثرگذارترین واحد در رشد و پرورش اعضای جامعه، برای کارکرد مطلوب، نیازمند سلامت جسمی و روانی اعضاء خود می‌باشد. از بین اعضای خانواده عملکرد زن و شوهر، که نقش محوری را در خانواده بر عهده دارند، بیشترین تأثیر را بر ساز و کار خانواده به جای می‌گذارد. واضح است زمانی می‌توان از هر فردی انتظار عملکرد صحیح داشت، که از سلامت جسمی و روانی برخوردار باشد. رضایت از زندگی و به طور خاص رضایت از زندگی زناشویی، که به معنای احساس خشنودی و لذت از تمام جنبه‌های زندگی مشترک است، بر عملکرد زن و شوهر در نظام خانواده تأثیرگذار است. علاوه بر این، نتایج پژوهش‌های مختلف حاکی از تأثیر جسمی و روانی نارضایتی‌ها و تعارض‌های زناشویی است.

¹. Time for a Better Marriage

². Mattson, Christensen & England

رشد نرخ طلاق در جوامع، که شاخصی تقریبی از شیوع بالاترین سطح ناراضی‌تی زناشویی است، محققین حوزه‌ی خانواده را به سوی یافتن راه‌هایی برای بهبود وضعیت زندگی زناشویی افراد هدایت کرده است. به همین دلیل روش‌های، زوج درمانی طی چند دهه‌ی اخیر، با سرعت قابل توجهی در حال تحولند. اما زوج درمانی محدودیت‌های بسیاری دارد. طیف گسترده‌ای از زوج‌هایی که امروزه برای درمان روابط زناشویی مراجعه می‌کنند و مزمین شدن مشکلات آن‌ها، نتایج درمان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. علاوه بر این، اقدامات درمانی پس از بروز ناسازگاری، نسبت به روش‌های پیشگیری، پرهزینه‌تر نیز هست. عوامل بسیاری از این قبیل، موجب شده امروز گرایش فزاینده‌ای در خصوص مواجهه با پریشانی‌های زناشویی با رویکردی پیشگیرانه به وجود آید (هالوگ و همکاران، ۱۹۹۸، به نقل از بارچارد، یارهوس، کالیان، ورسینگتن، بری و کانتر^۱، ۲۰۰۳). نتایج تحقیقات انجام شده بر روی سودمندی این روش‌ها، غالباً مؤید تأثیرات بسزای آن‌ها در کاهش نرخ ناراضی‌تی‌ها می‌باشد. علاوه بر این اکثر مطالعات انجام‌شده تاکنون به بررسی دلزدگی شغلی پرداخته‌اند (بورک^۲، ۱۹۸۶) و مطالعات بسیار کمی دلزدگی را خارج از محیط‌های کاری همانند ازدواج مورد بررسی قرار داده است.

هم اکنون بسیاری از متخصصان با توجه به نتایج حاصل از این روش‌ها معتقدند، کاربرد تمامی روش‌های غنی‌سازی به‌صرفه و درست است و بسط و گسترش این رویکردها بایستی مدنظر زوج درمانگران قرار گیرد (گرنی و مکسون^۳، ۱۹۹۰). با توجه به شیوع بالای مشکلات زناشویی که تقریباً نیمی از مراجعات مرکز مشاوره را تشکیل می‌دهند و اثرات روانی و اقتصادی این مشکلات، یافتن روش‌هایی برای کاهش آن ضرورتی انکارناپذیر است.

۱-۴ هدف پژوهش

هدف تحقیق حاضر، بررسی تأثیر آموزش غنی‌سازی ازدواج بر اساس طرح تایم بر کاهش تعارض و دلزدگی زناشویی، افزایش صمیمیت و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان زن متأهل است.

۱-۵ فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه اول: آموزش غنی‌سازی ازدواج مبتنی بر طرح تایم، تعارض زناشویی را کاهش می‌دهد.
- فرضیه دوم: آموزش غنی‌سازی ازدواج مبتنی بر طرح تایم، دلزدگی زناشویی را کاهش می‌دهد.
- فرضیه سوم: آموزش غنی‌سازی ازدواج مبتنی بر طرح تایم، صمیمیت زناشویی را افزایش می‌دهد.
- فرضیه چهارم: آموزش غنی‌سازی ازدواج مبتنی بر طرح تایم، پیشرفت تحصیلی را افزایش می‌دهد.

^۱. Barchard, Yarhouse, Kilian, Worthington, Berry & Canter

^۲. Burke

^۳. Guerney & Maxson

۶-۱ تعاریف نظری و عملیاتی مفاهیم

۱-۶-۱ اثربخشی

به کاربرد بالینی روش درمانی در محیط‌های روزمره اشاره دارد. در واقع، اثربخشی، به این سؤال مهم و جدی پاسخ می‌دهد که آیا شیوه‌ی درمان موردنظر بیرون از محیط آزمایشگاهی نیز اثر دارد (دیویسون و نیل^۱، ۲۰۰۱؛ به نقل از عبد خدایی، قنبری هاشم آبادی، حسن آبادی و طباطبایی، ۱۳۸۷). به منظور سنجش اثربخشی آموزش از d کوهن که شدت تأثیر را می‌سنجد، استفاده شد.

۱-۶-۲ غنی‌سازی ازدواج

غنی‌سازی ازدواج، حرکت برای رشد رابطه‌ی زناشویی است و به تقویت رابطه از طریق ایجاد اهداف برای ازدواج می‌انجامد (اولسون و همکاران، ۱۹۹۸). مارکمن معتقد است، برنامه‌های بسیاری که در این رویکرد جای می‌گیرند، جهت‌گیری رو به آینده دارند (مارکمن، فلوید، استنلی و استراسلی^۲، ۱۹۸۸) و عمدتاً آموزشی، تجربه‌گرا، برنامه‌ریزی شده، گروه‌مدار و زمان محدودند (برگر و هانا^۳، ۱۹۹۹). از دیدگاه عملیاتی، غنی‌سازی ازدواج مجموعه آموزش‌هایی است که طی تعداد جلسات معین در قالب گروه‌ها برای زوج‌هایی با شرایط متفاوت تدوین شده‌است.

۱-۶-۳ طرح تایم

روش تایم که توسط دینک مایر و کارلسون ایجاد شد یک برنامه غنی‌سازی عمومی و بازتابی از چشم‌انداز نظری آدلر است. این برنامه تلاش می‌کند در کنار بینش‌دهی به زوجها در خصوص علل بروز تعارض زناشویی، با آموزش مهارت‌های مفید به آنان کمک کند ارتباط کنونی خود را بهبود بخشند. این برنامه طی ۱۰ جلسه اجرا می‌شود و ضمن آموزش مهارت‌های پایه، فرصتی برای تمرین مهارت‌های مورد نیاز برای ارتقای رابطه‌ی زناشویی در اختیار زوج قرار می‌دهد (کارلسون و دینک مایر، ۲۰۰۵). طرح تایم از دیدگاه عملیاتی، مجموعه آموزشی (پیوست شماره ۵) است که طی جلسات، آموزش داده می‌شود.

۱-۶-۴ تعارض زناشویی

کنش و واکنش دو فرد که قادر نباشند منظور خود را تفهیم کنند، تعارض نامیده می‌شود (ویل^۴، ۲۰۰۰). تعارض زناشویی، ناشی از واکنش نسبت به تفاوت‌های فردی بوده و زمانی که آنقدر شدت یابد که احساس خشم، خصومت، کینه، نفرت، حسادت و سوء رفتار کلامی و فیزیکی در روابط آنان حاکم شود و به حالت ویرانگر درآید، حالتی غیر عادی است (کالیان و سیوگوک، ۲۰۰۹). در پژوهش حاضر تعارض نمره‌ای است که آزمودنی از خرده مقیاس حل تعارض در پرسشنامه‌ی کارکردهای روان‌شناختی خانواده می‌گیرد.

1. Davison & Neale

2. Floyd, Stanley & Storaasli

3. Berger & Hannah

4. Wille

۱-۶-۵ دزدگی زناشویی

دزدگی زناشویی (افول عشق در زندگی زناشویی)، حالت دردناک فرسودگی جسمی، عاطفی و روانی است که زوج‌های متوقع را متأثر می‌سازد. به عبارت دیگر حالتی است که افراد در برابر توقعات زیادشان از روابط زناشویی دچار آن می‌شوند، زیرا احساس می‌کنند بیشتر از آنچه دریافت می‌کنند یا فکر می‌کنند دریافت کرده‌اند، می‌بخشند. این حالت زمانی آشکار می‌شود که آن‌ها متوجه می‌شوند علی‌رغم تلاش‌شان، رابطه‌ی آن‌ها به زندگی‌شان معنا نداده و نخواهد داد. دزدگی زناشویی از عدم تناسب میان واقعیات و توقعات نشأت می‌گیرد و به میزان سازگاری و باورهای زوجین بستگی دارد. این متغیر شامل سه مؤلفه از پا افتادن جسمی، از پا افتادن عاطفی و از پا افتادن روانی می‌باشد (پاینز، ۱۳۸۱). منظور از دزدگی در این پژوهش نمره‌ای است که شرکت‌کنندگان در مقیاس دزدگی زناشویی پاینز به دست می‌آورند.

۱-۶-۶ صمیمیت زناشویی

شیفر و اولسون (۱۹۸۱؛ به نقل از هلر و وود^۱، ۱۹۹۸) صمیمیت را فرآیند و تجربه‌ای می‌دانند که نتیجه افشای مسائل صمیمانه و در میان گذاشتن تجارب صمیمانه است. در واقع، صمیمیت شامل عوامل مرتبط با نزدیکی، تقسیم کار، بی‌پرده‌گویی، تمایلات جنسی و مهر و عاطفه می‌باشد (کلارک^۲، ۱۹۹۸؛ هلر و وود، ۱۹۹۸؛ پاتریک و دیگران، ۲۰۰۷؛ به نقل از هولت، دولین، فلامز و اکستین^۳، ۲۰۰۹). به لحاظ عملیاتی صمیمیت عبارت است از نمره همسران در پاسخ به پرسشنامه صمیمیت زناشویی واکر و تامپسون.

۱-۶-۷ پیشرفت تحصیلی

اتکینسون^۴، هیلگارد و اتکینسون (۱۳۸۲)، پیشرفت تحصیلی را توانایی آموخته‌شده حاصل از دروس ارائه شده یا توانایی اکتساب فرد در موضوعات آموزشی می‌دانند که به وسیله آزمون‌های استاندارد شده اندازه‌گیری می‌شود. منظور از پیشرفت تحصیلی توانایی فراگیری برنامه‌های آموزشی در مرحله‌ای که دانشجویان در آن مرحله تحصیل می‌کنند، است. ملاک پیشرفت تحصیلی در پژوهش حاضر، افزایش معدل دانشجویان در ترم دوم سال تحصیلی ۹۱-۹۲ در مقایسه با ترم اول می‌باشد.

¹. Heller & Wood

². Clark

³. Holt, Devlin, Flamez & Eckstein

⁴. Atkinson